

Vergaderjaar 2020–2021

29 924

Toezichtsverslagen AIVD en MIVD

Nr. 206

BRIEF VAN DE MINISTER VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 15 december 2020

Inleiding

Met deze brief informeer ik uw Kamer over de hoofdlijnen van het MIVD Jaarplan 2021. Het gehele jaarplan is een staatsgeheim gerubriceerd document en wordt daarom slechts met de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CIVD) gedeeld. Het Jaarplan 2021 van de MIVD geeft aan op welke onderzoeksopdrachten en veiligheidsbevorderende taken de dienst zich het komende jaar zal richten. Dit plan is gebaseerd op de meerjarige inlichtingenbehoefte zoals vastgelegd in de Geïntegreerde Aanwijzing Inlichtingen en Veiligheid (GA I&V) 2019–2022 en de actualisatie voor het uitvoeringsjaar 2021. Deze aanwijzing en de actualisatie zijn in nauwe samenwerking tussen de interdepartementale behoeftestellers, de MIVD en de AIVD tot stand gekomen en gelden als richtlijn voor de opbouw van de informatiepositie van de MIVD.

Opzet Jaarplanbrief MIVD 2021

- (Inter-)Nationale veiligheid en de rol van de MIVD
- Taken en opdrachten MIVD
- Prioriteiten en accenten 2021
- Overige taken en doelstellingen 2021
- Rapportage en verantwoording

(Inter-)Nationale veiligheid en de rol van de MIVD

Het internationale veiligheidsklimaat verslechtert en de aard van (militaire) conflicten verandert. De scheidslijn tussen oorlog en vrede is vaak diffuus en conflicten worden steeds vaker met (des-)informatie, irreguliere strijdkrachten en cyberaanvallen uitgevochten. Deze dreigingen zijn het gevolg van verschuivende mondiale verhoudingen en soms assertief optredende statelijke en niet-statelijke actoren die gebruikmaken van nieuwe technieken met een grote impact. Middelen en technieken die vaak onzichtbaar zijn, moeilijk tijdig zijn te onderkennen en lastig toe te schrijven aan daders. De veiligheidsrisico's voor Nederland zijn daardoor

complex, divers en onvoorspelbaar. Daarbij zijn bondgenootschappen minder vanzelfsprekend geworden. Het beschermen van de integriteit van het Koninkrijk, de Europese Unie en de NAVO zal steeds grotere inspanning vergen. Dat vereist een uitstekende inlichtingenpositie van de MIVD.

COVID-19

De MIVD is als onderdeel van Defensie een vitale organisatie die altijd door blijft functioneren, ook zolang de mondiale COVID-19 pandemie voortduurt. De impact van COVID-19 op de informatiepositie van de dienst is moeilijk te kwantificeren en kwalificeren. De omstandigheden en beperkingen hebben invloed op zowel het inlichtingenwerk als de veiligheidsbevorderende taken. Tot dusver is de inlichtingenpositie op een verantwoord niveau gebleven. De MIVD staat voor de opgave om met de beschikbare mensen en middelen complexe, veelomvattende en vaak onzichtbare dreigingen het hoofd te bieden.

Opgedragen taken en opdrachten aan de MIVD (Geïntegreerde Aanwijzing)

De MIVD doet onderzoek op basis van de Geïntegreerde Aanwijzing Inlichtingen- en Veiligheid (GA I&V). De GA I&V beschrijft de behoefte aan inlichtingen door de verschillende behoeftestellers en vormt daarmee de basis voor de jaarplannen van de MIVD en de AIVD. De GA I&V is leidend voor de activiteiten van de MIVD.

Prioriteiten en accenten 2021

De onderzoeken van de MIVD zijn niet alleen gericht op het inzichtelijk maken van bestaande, reeds gekende dreigingen, maar ook op tijdig onderkennen en duiden van nog ongekende dreigingen. Hieronder volgen per aandachtsgebied de hoofdlijnen van het MIVD onderzoek in 2021.

Landenonderzoek en missiegebieden

Het landenonderzoek biedt de Nederlandse overheid en krijgsmacht informatie en handelingsperspectief voor conflictpreventie en conflictbeheersing. Tegen deze achtergrond doet de MIVD in 2021 onder meer onderzoek naar de Russische Federatie, China, Afghanistan, het Midden Oosten en de Sahel regio in Afrika. Tevens wordt de inzet van Nederlandse militairen in het kader van de NAVO operatie *enhanced Forward Presence* (eFP) ondersteund. Daarnaast doet de MIVD samen met de AIVD onderzoek naar ontwikkelingen in de omgeving van de overzeese gebiedsdelen van het Koninkrijk.

Spionage, beïnvloeding en sabotage

Spionage, beïnvloeding en sabotage blijven een ernstige dreiging voor Nederland en zijn bondgenoten. De MIVD continueert het onderzoek naar deze dreiging gericht tegen Nederlandse (defensie-) belangen door onder andere de Russische Federatie en China. Deze staten hebben grote geopolitieke ambities en zijn op zoek naar informatie om hun krijgsmacht te moderniseren, hun economie te versterken of politieke besluitvorming te beïnvloeden. Het kan hierbij gaan om klassieke spionage, om digitale spionage of een combinatie van beide. Ook door middel van bedrijfsovernames of investeringen trachten staten informatie te bemachtigen of strategische afhankelijkheden te creëren.

Contraproliferatie en proliferatie van militaire technologie

Massavernietigingswapens vormen een grote bedreiging voor de internationale vrede en veiligheid. Nederland heeft verdragen ondertekend die erop gericht zijn om de proliferatie van dergelijke wapens tegen te gaan. De MIVD en de AIVD doen in de gezamenlijke Unit ContraProliferatie (UCP) onderzoek naar landen die ervan worden verdacht dat zij, in strijd met die verdragen, werken aan het ontwikkelen van massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen of daar al over beschikken.

De MIVD doet tevens onderzoek naar militair technologische ontwikkelingen in andere landen en de proliferatie van hoogwaardige militaire technologie en wapensystemen naar crisisgebieden, zodat de Nederlandse krijgsmacht op de juiste wijze kan worden uitgerust tegen bestaande en toekomstige dreigingen. De MIVD en AIVD doen onderzoek naar de wijze waarop deze landen proberen de benodigde kennis en goederen te verkrijgen. Omdat deze kwestie vaak grensoverschrijdend is en er met tussenhandelaren wordt gewerkt, is intensieve samenwerking nationaal en internationaal van fundamenteel belang.

Strategic warning & intelligence response (SW&IR)

De MIVD monitort het ontstaan van conflicten die een risico vormen voor de Nederlandse veiligheidsbelangen. Het gaat hierbij om landen of gebieden die niet specifiek zijn opgenomen in de GA I&V, maar om een ring van landen rond primaire aandachtsgebieden of specifieke thema's die grensoverschrijdende gevolgen kunnen hebben voor de veiligheidssituatie in Nederland.

Nederland, overige contra-inlichtingen (CI)

De MIVD continueert in 2021 contra-inlichtingen onderzoek om dreigingen tegen het Nederlandse defensiepersoneel en de defensiebelangen te ontdekken en produceert contra-inlichtingen om deze dreigingen tegen te gaan.

Radicalisme, terrorisme en extremisme

De MIVD verricht onderzoek naar verschijnselen van (rechts-) extremisme, radicalisering en terrorisme in welke vorm dan ook onder personeel van Defensie.

Oogmerk van dit onderzoek is ongewenste gedragingen tijdig te signaleren. De MIVD adviseert over te treffen maatregelen om deze dreigingen te signaleren en het hoofd te bieden.

Cyber

In het kader van de samenwerking in de *intelligence based cybersecurity*-keten van de AIVD en MIVD, doet de MIVD onderzoek naar aard, omvang en inzet van cyberactiviteiten van statelijke actoren, hun krijgsmachten, hun inlichtingendiensten en actoren gelieerd aan staten in en tegen Nederland.

Overige taken en doelstellingen 2021

Naast de hierboven beschreven prioriteiten en accenten, wordt hieronder inzicht gegeven in de overige taken en doelstellingen voor 2021.

Veiligheidsonderzoeken

Met de Unit Veiligheidsonderzoeken (UVO) geven de AIVD en MIVD uitvoering aan de taken op het gebied van de aanwijzing van vertrouwensfuncties en de uitvoering van veiligheidsonderzoeken als bedoeld in de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2017 (Wiv2017) en de Wet veiligheidsonderzoeken (Wvo).

Afhankelijk van de aard van de vertrouwensfunctie, welke is gebaseerd op de mogelijke schade die de (kandidaat)vertrouwensfunctionaris kan aanrichten aan de nationale veiligheid, wordt de diepgang van het veiligheidsonderzoek (VO) bepaald. De gewijzigde beleidsregel Veiligheidsonderzoeken, die het mogelijk maakt om meer maatwerk te leveren indien een betrokkene of partner een periode buiten Nederland heeft verbleven, treedt in werking per 1 januari 2021. De doorontwikkeling van de UVO wordt ook in 2021 verder doorgezet middels het Programma Modernisering Veiligheidsonderzoeken (MVO). Hiermee wordt ingezet op het uniformeren en moderniseren van het werkproces en de IT omgeving met als doel om het proces van VO te versnellen in de toekomst. In de loop van 2021 is het streven om een concept wetsvoorstel aan de Tweede Kamer aan te bieden voor de aanpassing van de Wet veiligheidsonderzoeken.

Elektronische veiligheidsonderzoeken (EVO)

Conform het Defensie Beveiligingsbeleid controleert de MIVD ruimtes, in binnen- en buitenland, waarin informatie met een rubricering van Stg. GEHEIM of hoger besproken/verwerkt wordt, op het gebied van elektronische veiligheid. Het aantal te controleren ruimtes in 2021 noopt tot prioriteitstelling.

Industrieveiligheid

De ABDO-regeling (Algemene Beveiligingseisen Defensieorderbedrijven) schrijft voor dat Defensieorderbedrijven die in aanraking komen met Bijzondere Informatie (BI) of Te Beschermen Belangen (TBB) hiervoor worden geautoriseerd. Voor de implementatie van omvangrijke materieelprojecten en de uitvoering van sommige diensten is Defensie afhankelijk van derden. Het Bureau Industrieveiligheid (BIV) van de MIVD controleert of deze zogenoemde ABDO-bedrijven aan deze eisen voldoen en adviseert hen daarover. Alleen geautoriseerde ABDO-bedrijven mogen gerubricerde opdrachten voor Defensie uitvoeren. Het aantal autorisaties voor bedrijven dat door verwervende instanties binnen Defensie wordt aangevraagd om orders voor Defensie uit te voeren neemt elk jaar toe. Daarnaast dienen bestaande Defensieorderbedrijven periodiek een audit te krijgen. Het aantal te autoriseren en auditeren bedrijven noopt ook in 2021 tot prioriteitstelling.

Naast autoriseren en auditeren onderzoekt de MIVD in 2021 eveneens spionage- en cyberactiviteiten die vreemde mogendheden mogelijk tegen de Defensie-industrie ontplooiën. Aandacht gaat in het bijzonder uit naar de bedrijven die betrokken zijn bij de vervangingstrajecten van defensiematerieel.

Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 (Wiv2017)

De verankering van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten is een speerpunt voor de MIVD. De Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) stelde in zijn vierde en laatste voortgangsrapportage over de implementatie van de Wiv 2017 in

september 2020 dat de AIVD en MIVD de afgelopen twee jaar hard hebben gewerkt en forse stappen hebben gezet. De diensten zijn op de goede weg, maar er is nog veel te doen. De nadruk die de CTIVD legt op de duurzame borging van waarborgen voor de rechtsbescherming van de burger vormen ook voor de MIVD de kern van de inspanningen rond de implementatie en verankering van de wet in de organisatie.

De MIVD vindt het belangrijk zeer zorgvuldig om te gaan met haar bevoegdheden. De aanpak van de MIVD is er op gericht om de onderwerpen zorgplicht, data reductiestelsel (DRS), onderzoeksoopdrachtgerichte (OOG-) interceptie, geautomatiseerde data analyse (GDA) en internationale samenwerking op orde te brengen. Op dit moment wordt de Wiv 2017 geëvalueerd en parallel daaraan is de Algemene Rekenkamer in 2020 een onderzoek gestart naar de impact van de implementatie van de Wiv 2017 op de slagkracht van de diensten. Eventuele consequenties van dit onderzoek worden verwerkt in beleid, processen, technische aanpassingen, werkinstructies en interne opleidingen.

In 2019 is door de dienstleidingen van de AIVD en MIVD afgesproken om de al bestaande samenwerking uit te breiden en te intensiveren. Op basis hiervan is een samenwerkingsagenda opgesteld die in 2021 verder zal worden uitgewerkt met als doel meer synergie te creëren tussen beide diensten om zo beide diensten te versterken in hun taakuitvoering. Samenwerking met de AIVD blijft van cruciaal belang voor de bescherming van de nationale veiligheid en de democratische rechtsstaat. De verankering van de Wiv2017 bij de diensten en hun gezamenlijke eenheden kunnen de diensten alleen door samen te werken bereiken.

Informatievoorziening

Een moderne en hoogwaardige informatievoorziening waaronder IT is belangrijk voor een effectieve en Wiv-conforme taakuitvoering. Gegevensverwerking en analyse moeten worden ondersteund door geavanceerde technologie in een landschap dat «by design» voldoet aan de eisen van wet- en regelgeving. De MIVD investeert in een eigen effectieve, Wiv-conforme informatievoorziening. Dit is een meerjarig traject. In de uitvoering wordt intensief met de AIVD samengewerkt.

Personeel

Veranderen en groeien is één van de speerpunten van de MIVD. De MIVD blijft ook in 2021 mensen werven. Dit gaat gefaseerd, rekening houdend met het absorptievermogen van de dienst. Leidend beginsel blijft kwaliteit. In samenwerking met de AIVD wordt getracht schaarse expertise binnen te halen.

Huisvesting AIVD en MIVD op Frederikkazerne (AMF)

Door middel van de Kamerbrief op 1 juli 2019 (Kamerstuk 30 977, nr. 155) is het voornemen van gezamenlijke huisvesting door de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Defensie herbevestigd en is uw Kamer geïnformeerd over verschillende ontwikkelingen. De Kamer zal met het bereiken van de eerstvolgende mijlpaal op de reguliere wijze worden geïnformeerd over de voortgang van dit project.

Rapportage en verantwoording

Met deze Jaarplanbrief geef ik u inzicht in de prioriteiten en accenten voor de MIVD in 2021. Verantwoording over de uitvoering van het jaarplan wordt in het openbaar door middel van het jaarverslag van de MIVD

gegeven. Tussentijds wordt gerapporteerd over de voortgang via periodieke voortgangsrapportages. Deze voortgangsrapportages worden gedeeld en besproken met de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van uw Kamer.

De Minister van Defensie,
A.Th.B. Bijleveld-Schouten